МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ РОЗВЕДЕННЯ І ГЕНЕТИКИ ТВАРИН ім. М.В.ЗУБЦЯ НААН
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»

МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської конференції

«ГЕНЕТИКА І СЕЛЕКЦІЯ – КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У СФЕРІ ВИРОБНИЦТВА І ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА»,

присвячена 75-й річниці від дня народження доктора с.-г. наук, члена-кореспондента НААН, професора
ІВАНА АДАМОВИЧА РУДИКА

18 лютого 2026 року, м. Біла Церква

Біла Церква
2026

ЗМІСТ

І БЛОК
РУДИК ІВАН АДАМОВИЧ

доктор сільськогосподарських наук, член-кореспондент НААН, професор
(11.01.1951–20.03.2014)

Афанасенко В.Ю. СВІТЛА ПАМ'ЯТЬ КОЛЕЗІ, НАСТАВНИКУ ТА ДРУГУ!..... 8

Бірюкова О.Д. ЕТАЛОН НАУКОВОЇ ЯКОСТІ ТА ЛЮДСЬКОЇ ПОРЯДНОСТІ…… 9

Гиль М.І. СПОГАД ПРО ВЧЕНОГО…..... 10

Загородній А.П. СПОГАДИ ПРО ІВАНА АДАМОВИЧА РУДИКА...…..... 12

Клопенко Н.І., Титаренко І.В., Старостенко І.С. НАШ КЕРІВНИК І НАСТАВНИК: СПОГАДИ СПІВРОБІТНИКІВ..... 13

Ковтун С.І. ІВАН АДАМОВИЧ РУДИК. ДЯКУЄМО ЗА СПІЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ШЛЯХ…… 16

Костенко О.І. СВІТЛОЇ ПАМ'ЯТІ РУДИКА ІВАНА АДАМОВИЧА ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ……..... 17

Олешко В.П. НАУКОВА ШКОЛА ТА ЖИТТЄВІ УРОКИ ПРОФЕСОРА ІВАНА АДАМОВИЧА РУДИКА……..... 19

Полупан Ю.П. В АВАНГАРДІ НАУКОВИХ ОСНОВ РОЗВЕДЕННЯ ТВАРИН..... 21

Помітун І.А. НАУКОВА ЕТИКА ТА ПРОФЕСІЙНА МАЙСТЕРНІСТЬ ІВАНА АДАМОВИЧА РУДИКА……..... 28

Соболєв О.І. ІВАН АДАМОВИЧ РУДИК – НЕЗАПЕРЕЧНИЙ АВТОРИТЕТ…… 29

Сотніченко Ю.М. НАСТАВНИК, ЯКИЙ ДАРУВАВ КРИЛА: ПАМ'ЯТІ ІВАНА АДАМОВИЧА РУДИКА……...……..….. 30

Ставецька Р.В. ЯКЩО СУМНІВАЄШСЯ – ВЧИНЯЙ ГІДНО……....…. 32

Федорович Є.І. ПРИКЛАД ВІРНОГО СЛУЖІННЯ ВІТЧИЗНЯНІЙ НАУЦІ ТА ОСВІТІ……..……. 34

Хмельничий Л.М. ГІДНІСТЬ, ПРОНЕСЕНА КРІЗЬ ТЕРНИ НАУКОВОГО ЖИТТЯ…….…… 36

Цехмістренко С.І. СВІТЛО ВЕЛИКОЇ ДУШІ. ПАМ'ЯТІ КОЛЕГИ ІВАНА АДАМОВИЧА РУДИКА…….……. 38

ІІ БЛОК

Бабенко О.І. МОЛОЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ ТА ЖИВА МАСА КОРІВ З УРАХУВАННЯМ ЇХ ВАГИ ПРИ ПЕРШОМУ ОСІМЕНІННІ…… 40

Borshch O.V., Borshch O.O., COW REST AS THE BASIS OF COMFORT 43

Бучковська В.І., Євстафієва Ю.М., ВИКОРИСТАННЯ БІЛКОВО-МІНЕРАЛЬНОЇ ВІТАМІННОЇ ДОБАВКИ В ГОДІВЛІ СВИНОМАТОК..... 46

Вакула Б.В. МОЛОЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ КІЗ ЗА СТАНДАРТНОЇ ТА ТРИВАЛОЇ ЛАКТАЦІЇ..... 49

Васяк В. Ю. ІНТЕГРАЦІЯ ГЕНОМНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І БІОТЕХНОЛОГІЙ У ТВАРИННИЦТВІ: ІННОВАЦІЙНИЙ ШЛЯХ ДО СТАЛОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ЕФЕКТИВНОЇ ПЕРЕРОБКИ……..……..... 52

Вечорка В. В., Скляренко Ю. І., Ладика В. І., Михалко О. Г., Кучкова Т. П., Герман Д. М., Перекрестова Г. В., ІСТОРІЯ, ПРОДУКТИВНІ ТА БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ БУРОЇ ХУДОБИ В УКРАЇНІ……..…. 56

Войтенко С.Л., Сидоренко О.В., Петренко М.О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ТВАРИННИЦТВА УКРАЇНИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЗНИКАЮЧИХ ПОПУЛЯЦІЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН……. 60

Волошин Р.В. МОЛОЧНА ПРОДУКТИВНІСТЬ КОРІВ І ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ МОЛОКА ЗА ПІДВИЩЕНИХ ТЕМПЕРАТУР НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА……....……. 63

Гарник Л.П. ТЕХНОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ГЕНОФОНДУ ПТИЦІ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА НІШЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ……..... 65

Гаюк Н.В., Роль Н. В. РОЛЬ ХІМІЇ У ГЕНЕТИЦІ, РОЗВЕДЕННІ ТА СЕЛЕКЦІЇ ТВАРИН……...…… 68

Германський І.Ю., Мерзлова Г.В. ВСТАНОВЛЕННЯ НЕШКІДЛИВОСТІ МОДИФІКОВАНОГО СУХОГО ЯЄЧНОГО БІЛКА..... 70

Гончаренко І.В. ГЕНЕТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ БУЙВОЛІВ У ПРОДОВОЛЬЧІЙ ТА ЕКОЛОГІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ….....…….. 74

Джус В.М., Бондаренко Л.В. ВПЛИВ ВКЛЮЧЕННЯ ЛИЧИНОК ЧОРНОЇ ЛЬВИНКИ (*HERMETIA ILLUCENS*) У РАЦІОН НА ІНТЕНСИВНІСТЬ РОСТУ ТА ЗБЕРЕЖЕНІСТЬ МОЛОДНЯКУ ФАЗАНА..... 77

Динник О.М. ДОБРОБУТ І ПРОФІЛАКТИКА ЗДОРОВ'Я ТВАРИН ЯК СКЛАДОВА АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА…….....….. 79

Загородній А.П., Чернюк С.В. ПОРІВНЯННЯ ВРОЖАЙНОСТІ ТА КОРМОВОЇ ЦІННОСТІ ЗЕЛЕНОЇ МАСИ КУКУРУДЗИ РІЗНИХ ГІБРИДІВ…….. 81

Калітаєв К. К., Лихач А. В. БІОТЕХНОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПІДВИЩЕННЯ РЕПРОДУКТИВНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ СВИНОМАТОК У КРИТИЧНІ ФАЗИ ГЕСТАЦІЇ……... 85

Катеринич О.О. ГЕНЕТИКО-СЕЛЕКЦІЙНІ АСПЕКТИ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ГЕНОФОНДУ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА ПТАХІВНИЦТВА…… 88

Каркач П.М. ВПЛИВ ГЕНЕТИЧНОГО ВІДБОРУ КУРЧАТ-БРОЙЛЕРІВ НА СТАН ЗДОРОВ'Я ТА БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПТИЦІ…… 90

Качур А.С. ХІМІЧНИЙ СКЛАД БІОМАСИ ВЕРМИКУЛЬТУРИ ВИРОЩЕНОЇ НА СУБСТРАТІ З ВМІСТОМ ГІДРОЛІЗОВАНИХ ВІДХОДІВ СОЇ……. 92

Клопенко Н.І. ГЕНЕТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЛОКАЛЬНИХ ПОРІД ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ У СИСТЕМІ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ……... 95

Кругляк О.В. ВПЛИВ ПОГЛИНАЛЬНОГО СХРЕЩУВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИ КОРИСНИХ ОЗНАК У ТВАРИН УКРАЇНСЬКИХ МОЛОЧНИХ ПОРІД……..... 98
Лавринюк О.О., Сіхневич К.Й., Мудренко В.П. ЕПІГЕНЕТИЧНІ ТА ІМУНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОБРОБУТУ ТВАРИН У СИСТЕМІ СТАЛОГО АГРОВИРОБНИЦТВА……..... 101
Ластовська І.О., Борщ О.О. ЗНАЧЕННЯ ЗАСОБІВ МЕХАНІЗАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОМФОРТУ КОРІВ……**...** 104
Лесь С.А., Косіор Л.Т., Ластовська І.О. СТАН ТА РОЗВИТОК МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ…… 106
Ліскович В.А. ОБҐРУНТУВАННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА РЕЄСТРАЦІЇ КОНЕЙ…….. 109
Lisohurska D.V., Brindza J., Adamchuk L.O., Furman S.V. ENTOMOPHILOUS CROPS IN THE AGRICULTURAL LANDSCAPES OF UKRAINE AND THE EU: SPATIAL ASPECTS OF POLLINATOR FORAGE PROVISION…… 112
Люта І.М., ВПЛИВ ПОКАЗНИКІВ РОСТУ ТА РОЗВИТКУ ТЕЛИЦЬ НА СТАТЬ НАРОДЖЕНИХ ТЕЛЯТ……... 115
Лютих С.В. РЕПРОДУКТИВНА ЕФЕКТИВНІСТЬ КОБИЛ: ОГЛЯД……... 118
Міщенко В.В., Мерзлова Г.В., БІОЛОГІЧНА ЦІННІСТЬ М'ЯСА МАЛЬКА КОРОПА ЗА ЗГОДОВУВАННЯ КОРМОВОЇ КОЕНЗИМВМІСНОЇ ДОБАВКИ……...…. 120
Мохначова Н.Б. ГЕНЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОДУКТИВНОСТІ БУРОЇ КАРПАТСЬКОЇ ПОРОДИ……...… 123
Надточій П.В., Малина В.В. ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ ЗАСВОЄННЯ КУПРУМУ В ЖУЙНИХ ТВАРИН……...…….. 125
Недашківська Н.В., Осіпенко І.С. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТОВАРНОГО СУСІДСТВА В КОНТЕКСТІ ХАРЧОВОЇ БЕЗПЕКИ……...…. 128
Oleshko V.P., Trofymchuk A.M., Heiko L.M., PROSPECTS FOR THE SELECTION OF THE AUSTRALIAN REDCLAW CRAYFISH (CHERAX QUADRICARINATUS) TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF INDUSTRIAL AQUACULTURE……...….. 130
Петраш В.В. СЕЗОННІ ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА МОЛОЧНУ ПРОДУКТИВНІСТЬ І ЯКІСТЬ МОЛОКА КОРІВ…… 135
Помітун І.А., Косова Н.О., Паньків Л.П., Косов М.О., Косов В.О. СЕЛЕКЦІЙНО-ГЕНЕТИЧНІ ПАРАМЕТРИ ІНСТЕНСИВНОСТІ РОСТУ ЯГНЯТ У ВІЦІ ДО ВІДЛУЧЕННЯ ВІД ВІВЦЕМАТОК……...…. 138
Пономарьов Ю.А., Шаповал О.Б. ОЦІНКА КОРІВ-ПЕРВІСТОК МОЛОЧНИХ ПОРІД ЗА ПРОМІРАМИ ТА ІНДЕКСАМИ БУДОВИ ТІЛА 140
Почукалін А.Є. ВТРАЧЕНИЙ ГЕНОФОНД УКРАЇНИ: УКРАЇНСЬКА СТЕПОВА БІЛА ТА УКРАЇНСЬКА СТЕПОВА РЯБА ПОРОДИ СВИНЕЙ 144
Рубан С.Ю., Шабаш М.Л. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АЗОТУ МОЛОЧНИМИ КОРОВАМИ ЗА ВМІСТОМ АЗОТУ СЕЧОВИНИ ТА СКЛАДОМ МОЛОКА……..……..... 147

Соболєва С.В., Соболєв О.І. ВПЛИВ ЗАМІНИ ЧАСТИНИ ЗЕРНОВИХ КОМПОНЕНТІВ У КОМБІКОРМІ БОРОШНОМ ІЗ ЯБЛУЧНИХ ВИЧАВОК НА РІСТ РЕМОНТНОГО МОЛОДНЯКА СВИНЕЙ……...…. 150
Ставецька Р.В. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ «КОРОТКИХ ЛІНІЙ» У МОЛОЧНОМУ СКОТАРСТВІ..... 152
Старостенко І.С. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОДУКТИВНИХ ЯКОСТЕЙ МОЛОДНЯКУ КРОЛІВ ПОРОДИ СІРИЙ ВЕЛЕТЕНЬ ЗА РІЗНИХ УМОВ ВИРОЩУВАННЯ……..……. 155
Сторчак Ю.Г., Пундяк Т. О. ВИМОГИ ДО БЛАГОПОЛУЧЧЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН ПІД ЧАС ЇХ УТРИМАННЯ ЯК ОБОВ`ЯЗКОВІ СТАНДАРТИ ДЛЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ…….. 158
Стульник І.І., Сусол Р.Л. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕОБХІДНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТВАРИН ПРИ ВІДГОДІВЛІ МОЛОДНЯКУ ХУДОБИ ЗА «ЗЕРНОВОЇ» ТЕХНОЛОГІЇ…… 161
Судика В.В. ВИКОРИСТАННЯ ГЕНОМНОЇ СЕЛЕКЦІЇ У СВИНАРСТВІ 164
Титаренко І.В. ПРОДУКТИВНІ ПОКАЗНИКИ КОРІВ ЗАЛЕЖНО ВІД НАДОЮ УПРОДОВЖ ГОСПОДАРСЬКОГО ВИКОРИСТАННЯ…… 167
Ткаченко С.В. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ОЗНАКАМИ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ ЗА ПОПЕРЕДНЬОЇ ОЦІНКИ КОРІВ…… 169
Ткачова І.В. СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ КОНЯРСТВА…… 171
Хабінець І.І. ВПЛИВ СЕЛЕНОМЕТІОНІНУ У СКЛАДІ КОМБІКОРМІВ НА ЗАБІЙНІ ЯКОСТІ ТА СТРУКТУРНИЙ СКЛАД ТУШІ КУРЧАТ-БРОЙЛЕРІВ…… 174
Халак В.І. ПОЛІМОРФІЗМ ГЕНА РЕЦЕПТОРА МЕЛАНОКОРТИНУ (MC4R) ТА ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ВІДТВОРЮВАЛЬНИМИ ЯКОСТЯМИ У СВИНОМАТОК ВЕЛИКОЇ БІЛОЇ ПОРОДИ УГОРСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ……...… 176
Халак В.І., Волощук В.М., Засуха Л.В. ВІДГОДІВЕЛЬНІ І М'ЯСНІ ЯКОСТІ МОЛОДНЯКА СВИНЕЙ ВЕЛИКОЇ БІЛОЇ ПОРОДИ ЗАРУБІЖНОЇ СЕЛЕКЦІЇ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З АКТИВНІСТЮ ДЕЯКИХ ФЕРМЕНТІВ СИРОВАТКИ КРОВІ……...…….. 179
Хмельничий Л.М. ОЦІНКА КОРІВ МОЛОЧНИХ ПОРІД ЗА ДОВІЧНОЮ ПРОДУКТИВНІСТЮ ЗАЛЕЖНО ВІД ЛАКТАЦІЇ ВИБУТТЯ..... 182
Холявська Т.Л., Уманець Д.П., Титарьова О.М. ПРОДУКТИВНІСТЬ ПЕРЕПЕЛІВ ЗА СПОЖИВАННЯ НАСІННЯ ФЕНХЕЛЮ (*FOENICULUM VULGARE*) В СКЛАДІ КОМБІКОРМІВ…...……...…... 186
Tsekhmistrenko O., Shulko O., Baban V., Onyshchenko L. PLANT EXTRACTS' BIOLOGICAL EFFECT ON THE POULTRY ORGANISM...… 188
Цехмістренко С.І., Поліщук В.М., Поліщук С.А. БІОХІМІЧНІ ТА ГЕНЕТИЧНІ МАРКЕРИ СТРЕСОСТІЙКОСТІ У ПРОДУКТИВНИХ ТВАРИН……..…… 191
Чернюк С.В., Крижак М.С. ВПЛИВ ІНОКУЛЯЦІЇ LACTOBACILLUS НА ФЕРМЕНТАЦІЮ ТА СТАБІЛЬНІСТЬ КУКУРУДЗЯНОГО СИЛОСУ 194
Чернявський О.О. ВПЛИВ КОРМОВОЇ ДОБАВКИ НА РІСТ І ПРОДУКТИВНІСТЬ МОЛОДНЯКУ СВИНЕЙ…… 197

Черняк Б.С. ЕФЕКТИВНІСТЬ МІЖПОРОДНОГО СХРЕЩУВАННЯ БУГАЇВ ШВІЦЬКОЇ ПОРОДИ З МАТКАМИ ГОЛШТИНСЬКОЇ ПОРОДИ ЗА ОСНОВНИМИ СЕЛЕКЦІЙНИМИ ОЗНАКАМИ ПОТОМСТВА F_2…….…….. 199
Черняк Н.С. ФОРМУВАННЯ ІНДЕКСУ ОЗНАК ЗДОРОВ'Я КОРІВ ГОЛШТИНСЬКОЇ ПОРОДИ НА ОСНОВІ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПОКАЗНИКІВ……..…….. 203
Шуляр А.Л., **Шуляр А.Л., Ткачук В.П.** СТАЛИЙ РОЗВИТОК ВІВЧАРСТВА І КОЗІВНИЦТВА В УКРАЇНІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ GREEN DEAL……...……. 206
Якубенко О.Б. ФІЗИКО-ХІМІЧНІ ПОКАЗНИКИ МОЛОКА РІЗНИХ ВИДІВ ТВАРИН……..….. 209

поколінь селекціонерів. У той момент я зрозуміла: моя дисертація – не лише про «фактори», а про життя, яке ми маємо покращувати своєю працею. Наші спільні дослідження стали для мене справжньою школою професіоналізму.

Професор І. А. Рудик залишив по собі не лише сотні наукових праць і десять підготовлених кандидатів та доктора наук, а й особливу етику наукового пошуку. Він не терпів фальші й поверховості. Його вимогливість до точності експериментальних даних у поєднанні з батьківською підтримкою створювали ту неповторну атмосферу «Школи Рудика», якою так пишаються його учні. Його праці залишаються фундаментом розвитку селекції молочної худоби в Україні, а життєва мудрість – невичерпним джерелом натхнення.

Сьогодні, продовжуючи дослідження вже у статусі кандидата сільськогосподарських наук, я щодня відчуваю його невидиму підтримку і щоразу звіряю свій науковий шлях із принципами, які заклав у мене мій Наставник. Його відсутність – велика втрата для Білоцерківського національного аграрного університету та всієї аграрної спільноти. Проте він продовжує жити – у кожній сторінці наших праць, у кожній новій селекційній розробці, у кожному високопродуктивному стаді, сформованому за його методичними настановами.

Сімдесят п’ять років – це рубіж, коли говорять не про вік, а про масштаб особистості. Іван Адамович Рудик залишив нам у спадок не просто знання, а справжню «генетичну пам’ять» наукової школи, яку ми зобов’язані берегти та розвивати.

75-річчя від дня народження Івана Адамовича Рудика – це нагода ще раз подякувати долі за можливість бути його ученицею та запевнити, що справа його життя продовжується в наших здобутках, у нових високопродуктивних стадах і в розвитку української аграрної науки.

Низький уклін Вам, Учителю! Ми продовжуємо Вашу справу.

УДК 636.22/28.082.26

Полупан Ю.П., д-р с.-г. наук, член-кореспондент НААН
Інститут розведення і генетики тварин імені М.В.Зубця НААН
yupolupan@ukr.net

В АВАНГАРДІ НАУКОВИХ ОСНОВ РОЗВЕДЕННЯ ТВАРИН

Проаналізовано творчий шлях, науковий і фаховий доробок доктора сільськогосподарських наук, професора, члена-кореспондента УААН Івана Адамовича Рудика. Відзначено його вагомий внесок у селекцію молочної худоби, науковий авторитет, сформовану наукову школу, порядність, скромність і доброзичливість як людини.

Ключові слова: молочна худоба, бугай плідник, селекція, популяційна генетика.

Polupan Yu. P., doctor of agricultural sciences, corresponding member of the NAAS
Institute of Animal Breeding and Genetics n.a.M.V. Zubets of the National Academy of Sciences of Ukraine

AT THE FOREFRONT OF THE SCIENTIFIC FOUNDATIONS OF ANIMAL BREEDING

The creative path, scientific and professional achievements of Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Corresponding Member of the UAAS Ivan Adamovych Rudyk are analyzed. His significant contribution to the selection of dairy cattle, scientific authority, formed scientific school, decency, modesty and benevolence as a person were noted.

Key words: dairy cattle, bull breeder, selection, population genetics.

На межі XX і XXI століть визнаним авторитетом в аграрній науці у царині селекції сільськогосподарських тварин був професор Іван Адамович Рудик. Автору цих спогадів пощастило бути знайомим і підтримувати дружні стосунки з цією непересічною особистістю. З 1981 року працюючи науковцем в Українському науково-дослідному інституті розведення і штучного осіменіння великої рогатої худоби складав уявлення про Івана Адамовича за науковими публікаціями. Особисте знайомство відбулося під час гостьового візиту до Білоцерківського державного аграрного університету для товариських матчів з волейболу близько 1995 року. На той час капітаном волейбольної команди викладачів університету був доцент Іван Адамович Рудик. Особисте знайомство залишило приємне враження про порядну, інтелігентну, скромну, але, водночас, комунікабельну людину. Це знайомство переросло у тривалі дружні наукові та людські стосунки. З нагоди 75 роковин від Дня народження є бажання поділитись суб'єктивними спогадами і враженнями про Івана Адамовича як науковця, фахівця, керівника аспірантів, докторантів і людину з великої літери.

Уродженець Вінничини Іван Адамович зростав у багатодітній селянській родині. Рано втративши батька він допомагав мамі, яка працювала дояркою, не лише по домашньому господарству, а й на фермі. Це, можливо, й зумовило подальшу фахову зацікавленість і професійний вибір. Після успішного закінчення школи Іван Адамович 1972 року з відзнакою закінчує зоотехнічний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту, де виявив інтерес до розведення та селекції сільськогосподарських тварин. Після роботи головним зоотехніком на Чернігівщині він вступив до аспірантури Білоцерківського сільськогосподарського інституту (нині Білоцерківський національний аграрний університет) і 1978 року захистив кандидатську дисертацію на тему "Господарсько-біологічна оцінка родин червоної степової породи та методи їх подальшого вдосконалення".

Переважна частина подальших наукових досліджень Івана Адамовича від селекції на рівні заводського стада переходить на загальнопорідний популяційний рівень. Значна частина з них виконана у творчій співпраці з провідним на той час у царині великомасштабної селекції та популяційної генетики науковцем професором Миколою Захаровичем Басовським, завідувачем кафедри розведення і генетики тварин Білоцерківського сільськогосподарського інституту. Низка публікацій присвячена оцінці племінної цінності та селекції бугаїв плідників [3, 4, 12, 14] за визнання вирішальної їх ролі у генетичному прогресі порід. Зокрема, інтенсивні процеси породоутворення на теренах колишнього СРСР (згодом – СНД) методом

відтворювального схрещування поставили питання коректності порівняння продуктивності дочок і ровесниць різної умовної кровності за поліпшувальними породами [8, 10, 11]. За безпосередньої участі Івана Адамовича Рудика була запропонована і обґрунтована методика оцінки бугаїв за якістю потомства за міжпорідного схрещування [2, 4]. Вона була апробована за використанням методу BLUP і канадського програмного забезпечення на ПЕОМ [13]. Оцінка ефективності використання плідників голштинської породи здійснена не лише за молочною продуктивністю дочок, а й за живою масою, перебігом отелень, тривалістю продуктивного використання, частотою захворюваності та причинами вибуття зі стада.

За розробленими авторськими методикою та алгоритмом за використання розробленого програмістами НАУ машинною програмою “Лідер-2” на ПЕОМ проведено моделювання альтернативних варіантів і генетико-економічна оптимізація програми селекції молочної худоби на прикладі популяції чорно-рябої худоби Київської області [12, 13]. В основі економічної оцінки порівнюваних варіантів програми селекції покладено обчислення чистого прибутку від племінної роботи (як різниця між доходом і витратами при реалізації програм селекції).

Науковий доробок Івана Адамовича у царині великомасштабної селекції, оцінки та добору плідників, популяційної генетики узагальнено у монографії “Вирощування, оцінка і використання плідників” [3], підручнику “Розведення сільськогосподарських тварин” [1], інших книгах і рекомендаціях. Проміжним підсумком наукової діяльності став успішний прилюдний захист 1997 року у спеціалізованій вченій раді нашого Інституту розведення і генетики тварин НААН дисертаційної роботи на тему “Методи підвищення ефективності селекції плідників молочної худоби” на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук [13].

На апробації української червоної молочної породи, листопад 2004 р.

Сумлінна, відповідальна наукова робота і вагомий творчий доробок сформував беззаперечний неформальний авторитет Івана Адамовича у фаховому середовищі науковців, виробничників і управлінців. Науковий авторитет вченого формалізований обранням його 1999 року завідувачем кафедри розведення і генетики сільськогосподарських тварин Білоцерківського державного аграрного університету, яку він очолював до 2014 року. 2004 року йому присуджено вчене звання професора, а 2007 року обрано членом-кореспондентом УААН.

Визнанням фахового і наукового авторитету було залучення Івана Адамовича Рудика до складу державних експертних комісій Мінагрополітики України та Української академії аграрних наук з апробації селекційних досягнень. Зокрема, він очолював такі комісії з апробації жирномолочного і голштинізованого типів української червоної молочної породи, що створювалася (1998 рік), прикарпатського внутрішньопорідного (1999) і буковинського заводського (2007) типів української червоно-рябої молочної породи, червоної молочної породи та південного внутрішньопорідного типу української чорно-рябої молочної породи (2004) української бурої молочної породи (2005), був членом комісій з апробації південної м'ясної породи та знам'янського внутрішньопорідного типу поліської м'ясної породи (2008) і ковельського типу волинської м'ясної породи великої рогатої худоби (2009).

У групі з доопрацювання нормативних документів. Переяслав, 2001 р.

Після набрання чинності Законом України "Про племінне тваринництво" постало завдання розробки підзаконних нормативних документів. Івана Адамовича Рудика, як авторитетного вченого у галузі селекції сільськогосподарських тварин, було включено до відповідної комісії Мінагрополітики України та Української академії аграрних наук. Зокрема, за його творчої участі розроблено "Інструкція з бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід", "Інструкція з ведення племінного обліку в молочному і молочно-м'ясному скотарстві" [7], "Інструкція із селекції племінних бугаїв молочних і молочно-м'ясних порід", "Положення про порядок проведення

атестації та допуску до відтворення плідників для племінного використання” [9]. Автор цих рядків з вдячністю згадує активну участь професора Рудика у конструктивній творчій дискусії при розробці зазначених документів на зібранні членів у Головному селекційному центрі України у Переяславі.

Визнанням наукового авторитету слід вважати призначення Івана Адамовича Рудика 2012 року членом експертної комісії ДАК України. Тривалий час він брав активну участь у роботі спеціалізованої вченої ради Д.27.355.01 Інституту розведення і генетики тварин НААН із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) сільськогосподарських наук зі спеціальностей 06.02.01 – розведення та селекція тварин і 03.00.15 – генетика. Його виступи завжди були кваліфікованими, фаховими та конструктивними.

Виступ на спеціалізованій вченій раді в ІРГТ, 4.6.2013 р.

Професор Рудик створив власну наукову школу. Під його керівництвом захищено 10 кандидатських і докторська дисертації. Зокрема у спеціалізованій вченій раді Інституту розведення і генетики тварин НААН захистили кандидатські дисертації Руслана Володимирівна Ставецька [15], Валерій Вікторович Судика [17], Ольга Дмитрівна Бірюкова [5], Марина Віталіївна Бушрук, Валентина Петрівна Даниленко. Іван Адамович був науковим консультантом Руслани Володимирівни Ставецької при підготовці докторської дисертації [16]. Продовженням наукової школи професора Рудика можна вважати друге покоління започаткованої наукової школи Руслани Володимирівни Ставецької. Зокрема, під її керівництвом у спеціалізованій вченій раді Інституту розведення і генетики тварин НААН захистили кандидатські дисертації Наталія Ігорівна Клопенко (співкерівник з І. А. Рудиком [6]) і Юрій Павлович Динько.

Як людині Івану Адамовичу Рудику були притаманні порядність, відповідальність, скромність, витончена інтелігентність, повага до людей, глибока фахова ерудиція, стриманість у критиці та доброзичливість. Він аргументовано переконував, але не нав’язував власну думку.

І. А. Рудик з докторантом Р. В. Ставецькою в день захисту її дисертації, ІРГТ, грудень 2013 р.

Про порядність професора Рудика засвідчує епізод відвідання 1998 року комісією з апробації внутрішньопорідних типів української червоної молочної породи племінного заводу “Широке” АР Крим. На прохання Івана Адамовича він зустрівся з колишнім зоотехніком-селекціонером (на час апробації непрацюючим пенсіонером) Людмилою Василівною Леухіною і висловив щиру вдячність за співпрацю під час студентської виробничої практики і навчання в аспірантурі. Він дотримувався демократичних поглядів у перспективах розбудови незалежної України. У цьому переконують спогади про дискусії між членами експертних комісії під час декількаденних відряджень для апробації згадуваних селекційних досягнень. Особливо це виявилось під час апробації української червоної молочної породи буремного 2004 року між першим і другим туром президентських виборів. Особливі дружні стосунки Івана Адамовича пов’язували з випускником спільної альма-матері членом-кореспондентом НААН, професором Михайлом Яковичем Єфіменком попри часом протилежні погляди на політичні процеси в незалежній Україні.

Як експерт-бонітер з майже півстолітнім стажем не можу утриматись від компліментів стосовно професора Рудика за його стрункy, атлетичну, спортивну статуру. Високий, широкоплечий, без жодного натяку на зайву вагу. І в 60 років він залишався незмінним капітаном команди викладачів університету з волейболу. Я мав приємну можливість безпосередньо спостерігати гру Івана Адамовича. Потужний нападник, душа команди, він грав у волейбол для аматорського рівня “як Бог”.

Іван Адамович Рудик створив чудову родину, з повагою ставився до дружини, виховав двох дітей. Його творчу справу в царині зоотехнічної науки наразі продовжує у Білоцерківському національному аграрному університеті донька Олена Іванівна Бабенко. У пам’яті колег і друзів Іван Адамович Рудик назавжди залишиться світлою і порядною людиною.

Список літератури

1. Басовський М. З., Буркат В. П., Вінничук Д. Т., Коваленко В. П., Ківа М. С., Рубан Ю. Д., Рудик І. А., Сірацький Й. З. Розведення сільськогосподарських тварин; за редакцією М. З. Басовського. Біла Церква, 2001. 400 с.
2. Басовский М. З., Власов В. И., Рудик И. А. Межпородное скрещивание в молочном животноводстве. Вестник сельскохозяйственной науки. 1990. № 7. С. 109–114.
3. Басовський М. З., Рудик І. А., Буркат В. П. Вирощування, оцінка і використання плідників. Київ: Урожай, 1992. 216 с.
4. Басовский М. З., Рудик И. А. Методика оценки быков по качеству потомства при межпородном скрещивании. Разведение и искусственное осеменение крупного рогатого скота. 1990. Ввып. 22. С. 9–11.
5. Бірюкова О. Д. Популяційно-генетичний моніторинг формування генофонду української чорно-рябої молочної породи : автореф. дис. ... кандидата с.-г. наук : 03.00.15 ; [Ін-т розведення і генетики тварин НААН]. с. Чубинське Київської обл., 2005. 20 с.
6. Клопенко Н. І. Ефективність вбирного схрещування у стадах української чорно-рябої молочної породи : автореф. дис. ... кандидата с.-г. наук : 06.02.01 ; [Ін-т розведення і генетики тварин імені М. В. Зубця НААН]. с. Чубинське Київської обл., 2016. 21 с.
7. Литовченко А. М., Микитюк Д. М., Білоус О. В., Кудрявська Н. В., Шпак Л. В., Буркат В. П., Єфіменко М. Я., Полупан Ю. П., Демчук М. П., Васильківський С. Б., Рубан С. Ю., Мельник Ю. Ф., Майборода М. М., Костенко О. І., Рудик І. А., Бащенко М. І., Тіщенко І. В., Хмельничий Л. М., Кругляк А. П., Вишневський Л. В., Гордін А. Ф. Інструкція з бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід; Інструкція з ведення племінного обліку в молочному і молочно-м'ясному скотарстві. Київ : "ППНВ", 2004. 76 с.
8. Марченко А. М. Оценка быков при межпородном скрещивании. Бюллетень ВНИИРГЖ. 1985. Вып. 78. С. 5–7.
9. Пабат В. О., Микитюк Д. М., Вишневський Л. В., Білоус О. В., Губін О. О., Гончаренко С. О., Полупан Ю. П., Рубан С. Ю., Мельник Ю. Ф., Майборода М. М., Рудик І. А., Гордін А. Ф., Германчук С. Г. Інструкція із селекції племінних бугаїв молочних і молочно-м'ясних порід. Положення про порядок проведення атестації та допуску до відтворення плідників для племінного використання. Київ : ППНВ, 2006. 28 с.
10. Полупан Ю. П. Оценка генотипа быков по молочной продуктивности их дочерей. Цитология и генетика. 1995. № 4. С. 47–54.
11. Полупан Ю. П. Племенная ценность быков разных пород. Вклад молодых учёных и специалистов в интенсификацию сельскохозяйственного производства : тез. докл. I респ. научно-произв. конф. Львов, 1984. С. 94–95.
12. Рудик І. А. Генетико-економічна оцінка різних систем використання бугаїв-плідників. Вісник Білоцерківського державного аграрного університету. Біла Церква, 1997. Вип. 2, ч. 1. С. 209–212.
13. Рудик І. А. Методи підвищення ефективності селекції плідників молочної худоби : автореф. дис. ... доктора с.-г. наук : 06.02.01 ; [Ін-т

розведення і генетики тварин НААН]. с. Чубинське Київської обл., 1997. 34 с.

14. Рудик І. А. Селекція бугаїв-лідерів порід. Молочно-м'ясне скотарство. Київ : Урожай, 1992. Вип. 80. С. 19–22.

15. Ставецька Р. В. Ефективність формування стад молочної худоби вітчизняної та зарубіжної селекції : автореф. дис. ... кандидата с.-г. наук : 06.02.01 ; [Ін-т розведення і генетики тварин НААН]. с. Чубинське Київської обл., 2003. 20 с.

16. Ставецька Р. В. Методи підвищення ефективності селекції популяцій молочної худоби : автореф. дис. ... доктора с.-г. наук : 06.02.01 ; [Ін-т розведення і генетики тварин НААН]. с. Чубинське Київської обл., 2013. 40 с.

17. Судика В. В. Оптимізація селекційного процесу в популяціях молочної худоби : автореф. дис. ... кандидата с.-г. наук : 06.02.01 ; [Ін-т розведення і генетики тварин НААН]. с. Чубинське Київської обл., 2004. 21 с.

УДК 636.082:929(477)

Помітун І.А., д-р с.-г. наук
Інститут тваринництва НААН
pomitun@ukr.net

НАУКОВА ЕТИКА ТА ПРОФЕСІЙНА МАЙСТЕРНІСТЬ ІВАНА АДАМОВИЧА РУДИКА

У спогадах висвітлено особистісний та професійний вплив члена-кореспондента НААН Івана Адамовича Рудика через призму його діяльності як офіційного опонента та науковця.

Ключові слова: Іван Адамович Рудик, селекція тварин, наукова етика, наставництво.

Pomitun I.A., doctor of agricultural sciences
Institute of Animal Science of the NAAS

SCIENTIFIC ETHICS AND PROFESSIONAL MASTERY OF IVAN ADAMOVYCH RUDYK

The memoirs highlight the personal and professional influence of Ivan Adamovych Rudyk, a Corresponding Member of the NAAS, through the lens of his activities as an official opponent and scientist.

Key words: Ivan Adamovych Rudyk, animal breeding, scientific ethics, mentorship.

З плином часу, все більше переконуюсь, що контакти та спілкування між людьми встановлюються на ще не зовсім повно дослідженому енергетичному рівні. Енергетичний потік, сформований інтелігентністю, високим професіоналізмом, доброзичливістю та людяністю є тією «аурою» людини, яка притягує до себе інших та викликає потребу в спілкуванні. Саме таким чином сьогодні пояснюю собі, і ділюся з учасниками конференції, спогадами про своє спілкування з Іваном Адамовичем Рудиком.

Спільна участь у загальних заходах, як то – Науково-технічній раді